

וקי
בוקר ערב
וכאשר אחמה
בהריון סגירי
אונח אגיו
ערב, אבוג
ננסיוס הנכא
כפור
אזה, אכל
הרחוב האחמה
כבאז
קצנו
מרטין לותר קינג
 הם רוצחים נפשי המחם הוא עורי
 נסחט אני בדין למדתי אהבה
 אלבאמה שלי.
 קודר ועצוב הירח נשלו רגלי מלכת
 שחתי לאשמורת הסגירות ובלבי החום
 אלבאמה שלי.
 שנותי מזרות כאמר מדוע תנדיני ארצו?
 עגום לילי שני שחוקות אן אלך ואני שחור
 אלבאמה שלי.
 השחר נפתח וכולי קפוא שתייתי דם רעי הנית
 אהבה אומרים אהבה
 אלבאמה אלבאמה אלבאמה שלי.

תחושת ריחוף
 היא זוכרת את הימים שבהם גרמה לה תחושת הרעב שתרגיש כמו תחושה של ריחוף כשהיתה יורדת ממדרגות חדרה במלון שבקומה השביעית. הפסל תנועה איפשר לה להתגורר במלון האר ניברסיטה ברחוב סנז'אק במשך שלושה חודשים. הוא גם זיכה אותה ביחס מיוחד מצד בעלת הבית בזכות הביקורות בעיתונות הצרפתית שהרעיפו על בתיה שנחם.
 כששבה וביקרה בפאריס ב-1976 רצתה לקנות בחורה את הפסל המעוגן במעקה המדרגות כאולם הכניסה למלון. בעל הבית החרש לא הכיר אותה. הוא לא הסתפק בסירוב למכור את הפסל אלא כמעט ולא הירשה לה להיכנס למלון ולהתבונן בו.
 בשקופת פאריס הושפעה בעיקר מעבודותיהם של רודן, ישראלס, רגא.
 בתיה: "אבל לא הייתי איתם אף פעם בקשר הם היו יותר גדולים. הלכתי פעם לפסל בורדל. הוא לימד או כאחד מבתיהספר לאמנות. רציתי לעבוד אצלו. הוא הראה לי סורה שלמה של פסלים ושאל אם הם מוצאים הן בעיני אמרתי —

בסטודיו: בתיה לישנסקי בחברת פסלים

שאותם שיהורה כשהיא נעזרת בתמונות פספורט ישנות בעלות איכות צילום ירודה. ההיכרות האישית עם מרביתם עזרה לה לשות לרמויות חיים ולהביא אל הפסלים את אותם יושר וכנות המצויים גם בה.

מבוקר עד ערב

שעות הבוקר הן קודש לעבודה כסטודיו. אריאלה: "אם זה היה תלוי בה, היא היתה נמצאת פה כל יום מבוקר עד ערב. אני צריכה לבקש ממנה לנחו יום אחד. או שהיא פה או שהיא נוסעת לכית'הצייקה".
 — את זוכרת, בתיה, את כל העבודות שעשית או שיש דברים שהשתכחו ממך?
 בתיה: "אני חושבת שאני זוכרת".
 אריאלה: "אם היא תראה היא תזכור".
 — הגיל אינו מקשה על העבודה?

איתן קלינסקי

יש לי חלום

יש לי חלום
על שמיים חדשים
עם אורים של תמיד
על ארץ חדשה
עם נהר שלום
העולה מרחמק,
יש לי תפלה דומעת
בטרם יבא חבל לה
נתנה רחשי נגהה בי העיני,
שיומו נדרדר כאבן קשה
ובתהום נותן קולו.

לא מוצא הן, והוא ענה — אלה העבודות שלי. לא ידעתי איך לצאת משם".
 אחד המבקרים כתב על עבודה שהציגה בסלון "הבלתי תלויים": "לולא הערכתך את בתיה לישנסקי בשל יצירתה החזקה הייתי מעריץ אותה על יושרה וכוונתה". ביטוי קולע לא רק ביחס לפסליה של בתיה לישנסקי אלא גם ביחס לאשה עצמה.

לבן ובייגלה

כישרון הציור שלה בא לידי ביטוי כבר בגיל צעיר. בתור ילדה קטנה, בעירייה ברוסיה, הייתה מצוידת "קוויטלף", קלפיימישק לחג החנוכה מעוטרים בציורי אותיות ודמויות אנושיות, ומור כרת אותם בשתי קופיקות. הבילה של 31 קלפים. היתה מבלה שעות רבות בהתבוננות משתאה בעי בודתו של סופר סת"ם שכתב סיפרי תורה בעי ירה.

מאז היא ניזונה כמעט אך ורק ממוזון רוחני. אריאלה: "יום אחד ביקרה אצלי חברה של בתיה בחורה צעירה. בת 20 בערך. היא הסתכלה בציורים של בתיה שממלאים את הקירות ואמרה שמי שמצייר אותם הוא אדם המנותק לחלוטין מן המהות הפיסית שלו. רק אחרי שהיא הלכה הבנתי כמה הדברים שאמרה נכונים. בתיה היא אדם שלא מסוגל לחוש כאב, רעב, צמא, חום, קור. היא כולה רגש ורוח. אם האצבע שלה נפגעת מן הפטיש כמהלך עבודת הפיסול היא לא מרגישה בכך. כאילו שהעבודה ככלל לא נוגע בה. אין לה תיאורה. אין לה שום מישאלות. היא מנותקת מן הגוף שלה. כשהיכרתה אותה לפני 15 שנים היא נהגה להתקיים מארוחת צהריים אחת בשבוע. היתה הולכת למיסעדות פועלים קטנה ברחוב בן-יהודה. כשאר ימות השבוע היתה מתקיימת על לבן ובייגלה שהיתה קונה כמכולת".

דור הנפילים

בתיה לישנסקי שומעת את הדברים שנאמרים עליה בשתיקה. אולי השתיקה הזאת היא המקי

חמש שנים נמשכה העבודה. שמונה שעות ביממה. על כריכת הספר מופיע צילום של האנדרטה כש"חורלכין. פרצופים אקספרסיביים. בתיה למעלה, חולשת על תחום המחיה שלה מגובה שלושה מטרים, בחולצה לבנה עם צווארון רוסי, כבובע עם שוליים שמוטים, במיסקפיים עגולי מיסגרת. מקישה כאבן. היום, כמכט לאחור, היא היתה רוצה לשוב ולהקים את הפסלים שלה בגובה רב יותר. תשיעה במקום שלושה מטרים. שיוכלו לשוב ול" התחרות בעצים מסביב שצמחו בינתיים.

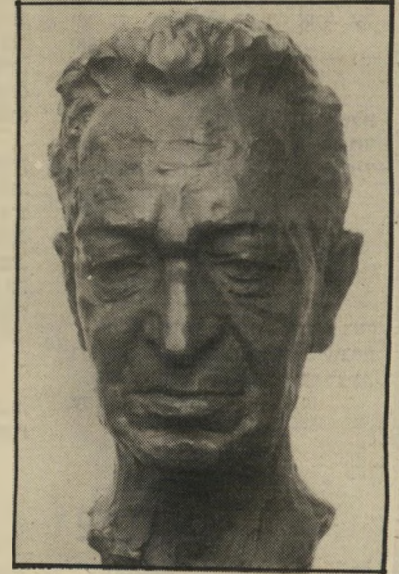
הגיל אינו מסוגל לעשות בה כבשלו. הניתוק מתחושת של מוגבלות פיסית. מפעם לפעם היא שבה ומבקרת במקומות שבהם ניצבים הפסלים שלה. יש ביניהם כאלה שממשיכים לרגש אותה בכל פגישה מחודשת.

בסטודיו חובר השקט לניקיון ולסדר. כלי-עבודה ישנים טמונים בנרותיך בד. משרים תחושה מוסיאווית. מבט מעמיק יגלה שהם הונחו שם ביד שלא יכלה להיות אחרת. פעם פרץ גנב אל הדירה שבה התגוררה אז, על הגג ברחוב אחר-העם, דירה ששימשה עבורה גם מקום-עבודה, ולקח איתו את הכלים.

בתיה: "הלכתי למיטרה והודעת. במקרה, ניסה הגנב למכור את הכלים לשוטר-הרש. הוא רצה חמש לירות עבורם. אחרי-כך היה מוכן לרדת לשלוש. זה היה לפני קום המדינה. אחרי שהגנב הודה באשמה הוא התלונן שהיו ברירה שני עטים נובעים מקולקלים".
 לצחוק שלה יש קול נעים.

אירופה, ארץ-ישראל

אחרי שעלתה ארצה עם אמה נרשמה לבצלאל. השנה היתה 1919. אמנות שימושית היה המיק צוע הפחות אהוב עליה. היא העדיפה להתמקד בציור. אחרי שנה עזבה את הלימודים שם לטובת חו"ל. כמו רבים אחרים שהפליגו לאירופה באותן שנים. תחילה למדה באקדמיה לאמנות ברווא.

גידון יצחק בן-צבי, נשיא שני למדינת ישראל

בעיניים מקומיות וראי נראתה מוודה. בתספורת קצרה, כובע טמבל ומעיל ששיוו לה חזות נעריית. במקום להיות נוכחת בשיעורים שהתנהלו במישי טר נוקשה, העדיפה לבלות במוסיאונים, בהעתקת תמונות ובלמידה עצמית.

אריאלה: "אחר כך היו פה הפרעות והיא חזרה לארץ כי הרגישה מחוייבות לעזור. עלתה לקיבוץ עיון-חרור. עברה שם כגודר העבודה".
 בתיה: "יום אחרי שקיבלו אותי לקיבוץ בתור חברה קמתי ועזבתי". נטעה לברלין. גם שם הלכה מורי נגרות בקונסטנציה-השנונה, בית-הספר לאי מנות שימושית. החליטה שהיא צריכה ללמוד מיקצוע מעשי. הלימודים חשפו את כישרון הפי סול שלה. ררך אמנותית חדשה נפתחה לפנייה. שלוש השנים הבאות הוקדשו להשתלמות בבואר בפאריס. גם שם העדיפה להריר את רגליה מבית הספר מהשיעורים הפורמליים ולשקוע בעבודה בחדריהמלון הוולים שבהם התגוררה. היא נאלצה להחליף את מקום מושבה מיספר פעמים. עיסוקה לא מצא הן בעיני בעלי המלונות. מכות האיזמל בלילות הפריעו את מנוחת השכנים. שב"כ העץ ויציקות הגבס בחדרונה, בן שמונה המט רים הרבועים, הבהילו את הבעלים. כסף לסטודיו ראוי לשמו לא היה לה ונגור עליה להסתפק מדי פעם בנדיבות הלב של ידידיים.